

Arqueologia del terme de Castelló*

UN TERRITORI COM és el terme municipal de Castelló, una plana al·luvial estesa entre les muntanyes i la mar, ha de suportar prompte una ocupació humana, però les primeres deixalles conegudes, testimoni d'aqueixa ocupació, són les neolítiques. El pas dels mil·lenaris afegeix les desferres de totes les cultures que seguiran, però ensems accelerarà l'acció antròpica sobre el territori, que en el segle actual acabarà amb els pocs racons de terreny més o menys verges que restaven, com és el cas d'El Lluent, despulla de la vella albufera. Quan més ens acostem als nostres dies, més intensa és l'acció de l'home sobre terme i ciutat, en general per a mal. Indiferència per la cosa nostra. La poca estima pel nostre passat ho explica, però no justifica, tot. Moltes coses les noves generacions ja no ho coneixeran i sols restarà el testimoni que puguem deixar-los qui els hem precedit.

A més, si tenim en compte que un poble que treballa i viu feliç a la seua manera és poc interessant arqueològicament, (les troballes espectaculars, les ruïnes impressionants, etc. sempre són testimonis dels patiments i la vida mísera dels vertaders constructors o del final violent dels més ben situats), ací les deixalles del nostre passat són més bé modestes, però per això mateix les hem d'estimar i protegir. Són les nostres arrels i un poble sense arrels té un futur problemàtic, sense personalitat. Cal que es tinga en compte que l'individu fa la col·lectivitat i un poble culte, amb personalitat, és la suma de les petites cultures i personalitats dels seus integrants. Mala cosa és quan la massa s'imposa a l'individu i pensa i actua per ell.

Neolític

Com hem dit, els primers coneguts d'ocupació humana són del neolític, de les gents que comencen a dominar el medi per mitjà de l'agricultura i la ramaderia, per a viure d'ell. Les seues despulles les trobem en la cova de la Seda, molt ben situada en la falda muntanyosa amb tota la plana que s'esten als peus, territori per caça i terreny de cultiu. Pareix que un neolític tarda ocupa territori del pla, prop de la mar, com al pujol de Gasset i alguna cosa més es coneix per la plana costera.

* Publicat a *Butlletí de l'Associació Arqueològica Llansol de Romani*, 9-11, juliol 1990-setembre 1991.

Les Serretes. Punt fort central del poblat de bronze. Al fons el tossal de la Magdalena

Eneolític

Les gents dels primers metalls fan els seus poblats ben arrecerats per las raconades de les muntanyes, en la vora del pla, i abans era ben fàcil seguir el seu rastre, però les transformacions agrícoles a hores d'ara ho fa impossible.

Voltants de la Magdalena, barranc de l'Algepsar, torreta d'Alonso, etc. eren llocs d'habitació. La relativa abundància de puntes de fletxa i els poblats poc protegits testimonien una dedicació important a la caça i d'aqueixa procedència seria la punta de fletxa d'aletes trobada a Rafalafena.

La localització de les covetes sepulcral, escampades per totes les vessants muntanyoses que dominen el pla, testimonien l'existència de molts poblats destruïts ja per les transformacions agrícoles.

Bronze

En el bronze els pobladors, per inseguretats i lluites tribals segurament, s'encastellen, com en la Magdalena, les Serretes, el Castellet, etc., però no falten despulles en el pla, com les de vora mar de la séquia de l'Obra, deixalles segurament de gents marineres.

Les coves són utilitzades com a cavitats sepulcral, com són les de la Joquera, el Castellet, la senda de la Palla, etc. i amagatalls, com podria ser el cas de la cova de les Maravelles i la cova dels Lladres.

Les Serretes. Muralla del recinte central

Ferro

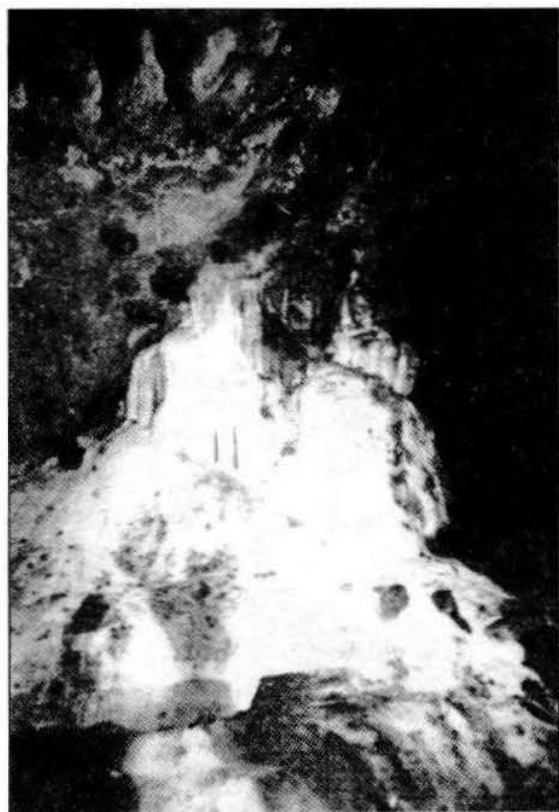
Alguns materials del tossal Gros i de les Serretes, d'un bronze tardà, ja anuncien la proximitat del ferro I, que apareix magnífic en el Castellet dels Moros, molt destruït per arrabassades antigues, però.

Ibèric

Els ibers segueixen les passes de les gents del bronze i primer ferro en la localització dels seus poblats. Són gents agricultores i ramaderes, que a més han fet un ofici de la guerra. Indicis d'ells en trobem per molts punts, però el poblament més important del territori és el tossal de la Magdalena, destrossat i esborrat per ocupacions posteriors, les medievals sobretot. També ocupen llocs propers a la mar, com és el pujol de Gasset, on es trobà el conegudíssim plom escrit.

Romanització

Deixalles de poblament hispano-romà se'n coneixen per molts llocs del terme, en general modestes, des de la vil·la del pla del Moro i Benadressa a la pedra amb el fal·lus de la Petromed. Tot molt arrasat pels conreus agrícoles.

Cova de les Maravelles, amagatall medieval musulmà.
Formacions de la sala d'entrada

Medieval musulmà

Amb l'arribada dels musulmans hi ha un poblament molt intens del territori. Deixalles d'aquelles gents, molt pobres en general, se'n troben per tot arreu del terme. En el pla, cultivat de forma intensiva des de segles, la toponímia és el testimoni que resta de les velles alqueries musulmanes: Taxida, Almalafa, Fadrell, Vinamargo, etc. El nucli de poblament més important, per ser el que té mitjos de refugi i defensa, és el tossal de la Magdalena. No falten les deixalles dels amagaments de temps revolts, segurament relacionats amb la vinguda dels castellans, com és el cas de la cova de les Maravelles.

Medieval cristià

Des de la conquesta cristiana hi ha un canvi en l'estructura del poblament, que es concentra en punts concrets, primer en el Castell Vell

Font de la Reina, on l'abundància d'aigua ha atret poblament en tots els temps

i Fadrell i després en l'alqueria de Benarabe que pren el topònim del tossal d'on procedeixen la major part dels pobladors: Castelló. I ací creix, generació darrera generació, cadascuna més encabotada en esborrar les deixes del seu passat i, per això, esdevinguda una ciutat ben pobra en patrimoni arquitectònic històric. I les darreres malifetes les hem conegudes: La Casa Gran, la Casa Vella, l'Almodí, el carrer l'Aigua, el Parador Reial, la Pèrgola el convent de Sant Francesc, el convent de Sant Agustí, etc.

Bibliografia

- ARASA I GIL, F. (1981): «Arqueologia del terme municipal de Castelló de la Plana», *Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonense*, 6, pàgs. 121-179. Castelló.
- BOSCH GIMPERA, P. (1924): «Els problemes arqueològics de la província de Castelló», *BSCC*, V, pàgs. 81-120. Castelló.
- ESTEVE GÁVEZ, F. (1989-90): «De com degué nàixer i es va estructurar la vila de Castelló», *Anuario del Ateneo de Castellón*, 3, pàgs. 19-64.